

Derleyenin Önsözü

Bu kitap ilk defa ve İngilizce olarak 2007 yılında yayınlandı. Şimdiyse çok hoş bir tesadüf sonucu Türkçesi ve Farsçası hemen hemen aynı zamanda yayınlanıyor. Kitabın Türk okurla buluşmasından ayrı bir memnuniyet ve heyecan duyduğumu belirtmeliyim. Bu vesileyle, çok kıymetli iki dostum olan Mete Tunçay ve Fahri Aral'a en içten teşekkürlerimi sunmak isterim. Mete Tunçay yıllardır bilgisi ve analizleriyle birçok kişiye olduğu gibi bana da Türk tarihine dair yeni ufuklar açmış ve bu konuda çok önemli katkı ve yönlendirmelerini benden hiçbir zaman esirgememiştir. Fahri Aral da uzun yıllardır benim için çok iyi bir dost olmasının yanı sıra eldeki kitabın Türkçeye kazandırılmasında kuşkusuz büyük emekler sarf etmiştir. Diğer yandan kitabı büyük bir titizlik ve beceriyle Türkçeye çeviren değerli öğrencim Serhan Afacan'a da ayrıca şükranlarımı sunmak isterim. Kuşkusuz onun hem Türkiye hem de İran dillerine ve tarihlerine olan vukufiyeti eldeki çalışmanın kalitesini olumlu yönde doğrudan etkilemiştir. Elbette, hem Türkiye hem de İran tarih yazımları şimdiye dek hayli kayda değer mesafeler kaydetmiş bulunmaktalar ve bulunmaya devam da edecekleri konusunda ümitvar olmak için elimizde yeterince neden var. Ayrıca gelinen nokta itibarıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun yalnızca Anadolu'dan ibaret olmadığı gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin de eski Osmanlı topraklarının yanı sıra komşu ülkelerdeki gelişmeler bağlamında ele alınmasının gerekliliği daha da güçlü şekilde takdir edilmeye başlanmıştır. Bu anlamda Balkanlar, Suriye, Mısır yahut Kafkaslar'ın tarihlerinin yanı sıra

İran tarihi de göz ardı edilmemesi gereken bir öneme sahiptir. Bu kitapta da Türkiye ve İran tarihlerinin belirli kesitlerine dair anlatılar bir arada sunulmakla okura mevrubahis iki ülkenin serüvenlerini karşılaştırma imkânı sağlamak amaçlanmıştır. Şayet kitap okurunun zihninde yeni soru kıvılcımları alevlendirir ve böylece gelecekte iki ülkeye dair başka karşılaştırmalı çalışmalara öneyak olursa şüphesiz hedefini gerçekleştirmiş ve bu satırların yazarını da yeterince memnun etmiş olacaktır.

TOURAJ ATABAKI

Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü
Amsterdam, Mart 2010

Çevirmenin Önsözü

Genel olarak tarih yazımında özel olaraksa Türk ve İran tarih yazımlarında ‘büyük’ adamların sergüzeştleri ve icraatları üzerinden yapılan anlatıların, ifade ettiğinden çoğunu dışarıda bıraktığı kabul edileli görece uzun zaman olmuştur. Artık tarihin yalnızca siyasi tarihten ve hatta siyasi tarihin de yalnızca yönetici elitin tarihinden ibaret bir alan olmadığı neredeyse elde bir kabul edilmektedir. Bundan bir adım daha öteye gidilerek tarihi şekillendirdiği iddia edilenlerin yahut onlarla bağlantılı çevrelerin kaleme aldığı anlatılar kuşkuyla karşılanmaya ve sorgulanmaya başlanmıştır. Bu kuşkucu yaklaşımlarda genel amaç tarihteki ‘özne’ (*agency*) olgusunu hem nicelik hem de nitelik açısından olabildiğine artırmak ve çeşitlendirmektir. Şüphesiz, tek tip bir tarih algısı yerine farklılıkların, iniş çıkışların ve hatta çatışmaların olduğu bir tarih anlayışı ve bu bağlamda farklı disiplinlerden de beslenerek ele alınan ampirik ve teorik çalışmalar geçmişi kavrayışımızı belki daha girift ama kesinlikle daha renkli ve ufuk açıcı hale getirecektir. Bu renkliliği yakalayabilmek özellikle sosyal tarih alanında daha ayrıntılı çalışmaların yapılmasına bağlıdır. Böylesi çalışmaları yaparken de dünyanın muhtelif alanlarında tarihçilerin kazanımlarını kendi alanımızın özel koşullarını dikkate alarak kullanmak yerinde olacaktır. Maduniyet ekolünün bu anlamda katkıları olabilir. Çevirisini yapmış olduğum eldeki derlemenin de –yalnız başlığında değil her ne kadar yeknesak olmasa da genel yaklaşımında– maduniyet ekolüne göndermeler yapıldığı için, bu ekolün kısa bir tarihçesine ve teorik boyutlarına değinmenin yararlı olacağı kanaatindeyim.

Güney Asya uzmanı bir grup akademisyen 1982 yılında Ranajit Guha'nın editörlüğünde *Subaltern Studies 1: Writings on South Asian History and Society* (Madun Çalışmaları 1: Güney Asya Tarih ve Toplumuna Dair Metinler) başlığı altında bir çalışma yayınlarlar. Takip eden yıllar içerisinde devamı gelen ve on iki ciltlik bir külliyata ulaşan¹ çalışma, başta Güney Asya'nınki gelmek üzere genelde tarih yazımı literatürüne, özellikle de Avrupa merkezli yaklaşımlara kuşkuyla bakan eğilimlere kayda değer ampirik ve teorik katkılarda bulunmuştur. "Madun Çalışmaları" serisinin özellikle editörlüğünü Ranajit Guha'nın yaptığı ilk altı cildinde iki husus göze çarpar: İlk olarak, başta Ranajit Guha'nın kendisi gelmek üzere grubun ilk üyelerinin bazılarında bariz bir Maoist eğilim ve buna bağlı olarak da köylülerin ve kırsal kesimin tarihine özel bir ilgi bulunmaktaydı. İkinci olarak ise, grup üyeleri sınırları özenle çizilmiş bir teorik çerçeve dahilinde hareket etmek yerine olgusal bilgilere dayalı olarak spesifik vakaları incelemeyi ve 'maduniyet'in kapsamını olabildiğinde geniş tutmayı yeğlemiştir. Zira bu çalışmalardaki temel kaygıyı Hindistan tarih yazımındaki kolonyal ve milliyetçi yaklaşımlarla yüzleşmek oluşturmıştır.

Her ne kadar fazla teorik tartışmalara girilmemiş olsa da başlangıçtan beri maduniyetçiler yaptıkları çalışmaları genelde Güney Asya, özeldiyse Hindistan bağlamına oturtma ve girişimlerinin temel özelliklerini ortaya koyma gereği duymuşlardır. Nitekim Guha serinin birinci cildinin girişinde yayınladığı yedi sayfalık metinde yaklaşımlarının ana hatlarını ortaya koymuştur.² Esasen söz konusu metnin tam da ilk cümlesi grup üyelerinin en temel sorunsallarından birisine işaret etmektedir: 'Hindistan milliyetçiliğine dair tarih yazımı uzun süreden beri elitçi yaklaşımların tahakkümü altında olagelmıştır – hem sömürgeci elitçilik hem de burjuva-milliyetçi elitçilik'.³ Guha devamla her iki tür elitçiliğin de Hint ulusunu ve milliyetçiliğini bir elit kazanımı olarak görmek ve bunların oluşma sürecinde 'madun' grupların oynadığı rolü göz ardı etmek gibi bir önyargıyla malul olduğunu söyler. Öyle ki, söz konusu elitçi yaklaşımlardan ilki bu hataya Hint milliyetçiliğini sömürge kurumlarının sunduğu 'öğrenme sürecinin' bir başarısı olarak görmek suretiyle düşerken, ikinci yaklaşım Hint milliyetçiliğini bölge seçkinlerinin idealist bir

1 Ranajit Guha serinin 1. cildinden 1989 yılında yayınlanan 6. cildine kadar editörlük yapmış, sonrasında bu görev grubun farklı üyelerince üstlenilmiştir.

2 Ranajit Guha, "On Some Aspects of the Historiography of Colonial India", *Subaltern Studies 1: Writings on South Asian History and Society*, Ranajit Guha (der.), Oxford University Press, Delhi, 1982, s. 1-7.

3 A.g.y., s. 1.

serüvenle halkı sömürge boyunduruğundan özgürlüğe taşıdığını söylemekle aynı hatayı bu kez tersten tekrarlamaktadır.⁴ Bu tarafgir tutumlarından ötürü her iki yaklaşım da ‘tarihsel olmayan tarih yazımı’ örnekleridir.⁵

Guha mevzubahis hatayı bu şekilde ortaya koyduktan sonra böylesi bir elitist yaklaşımın doğası itibarıyla Hint halkının mezkûr milliyetçiliğin oluşumunda *kendi kendine* ve *seçkinlerden bağımsız olarak* yaptığı katkıdan sarfınazar edeceğini yazar.⁶ Halbuki Guha’ya göre halk seçkinlerden kaynaklanmadığı gibi onlara bağımlı dahi olmayan bir *özerk* alana sahiptir.⁷ Nitekim Hindistan madunları özellikle sömürge tarihi boyunca özerk tavrını kalkıştığı büyük küçük isyanlarla sergilemiştir ki, zaten maduniyetçilerin köylü isyanlarına atfettiği özel önem de bu özerkliği gözler önüne sermeyi amaçlamıştır. Dahası bu özerk alan içerisinde hareket eden madunlar yalnızca sömürgeci seçkinlere değil bölge seçkinlerine de cephe almışlardır ki, tabiatıyla bu nokta burjuva-milliyetçi elit yaklaşımın göz ardı ettiği bir husustur.

Peki ama şayet Hindistan madunları gerçekten böyle özerk bir alanda hareket etmişse nasıl olmuş da nihai kertede madun grupların Hint milliyetçiliğinin oluşum sürecindeki rolü bu kadar göz ardı edilebilmiştir? Elitist ve madun seferberliklerini karşılaştıran Guha ikincisinin, seçkinler ulusun sözcülüğünü yapamadığı için liderlikten yoksun, spontane ve görece daha şiddetli olduğunu ve böyle bir hareketin dört başı mamur bir milli kurtuluş mücadelesine dönüşme kabiliyeti gösteremediğini belirtir.⁸ İşte sömürge Hindistan’ın tarih yazımının temel sorunsalını tam da bu ‘tarihsel başarısızlık’ oluşturmaktadır.⁹ Guha yazısının sonunda ise ‘bu sorunsalı incelemenin tek ve belirli bir yolu bulunmamaktadır’ diye yazar.¹⁰

Zaten bu girişimin tek bir yolunun olmayışı, yalnızca konunun doğasından değil bizzat ‘madun’ kavramının kendisinden de kaynaklanmaktaydı. ‘Madun’¹¹ (*subaltern*) kavramı ilk defa İtalyan Marksist Antonio Gramsci tarafın-

4 A.g.y., s. 2.

5 A.g.y., s. 4.

6 A.g.y., s. 3.

7 A.g.y., s. 4.

8 A.g.y., s. 5-6.

9 A.g.y., s. 7.

10 A.g.y., s. 7.

11 Boğaç A. Ergene tarafından ‘subaltern’ ve ‘subalternity’ terimlerinin karşılığı olarak ‘madun’ ve ‘maduniyet’ sözcüklerinin kullanılması önerilmiştir ki, bu gayet isabetli bir öneridir. Ben de çeviri boyunca bu sözcükleri kullanmayı tercih ettim. Ayrıca ‘tabi’ sözcüğünü de aynı anlamda kullanıyorum. Ergenin yazısı için bkz. “Maduniyet Okulu, Post-Kolonyal Eleştiri ve Tarihte Bilgi-Özne Sorunu: Osmanlı Tarihçiliği İçin Yeni Dersler mi?”, *Toplum ve Bilim*, 1999-2000 (Kış), no. 83, s. 32-46. Madun sözcüğü Arapça edat olan ‘ma’ ve yine Arapça aşağı, alt anlamına gelen ‘dûn’ ke-

dan kullanılmış ve kavramsallaştırılmıştır. Hapishanedeyken kaleme aldığı eserlerinde üzerinde uygulanan sansürden ötürü sınıf kavramını kullanmaktan kaçınan Gramsci bunun yerine ‘madun’ (*subalterno*) sözcüğünü kullanmayı yeğlemiştir. Elbette ki Gramsci ‘madun’a geleneksel Marksizmin sınıf kavramından daha geniş bir anlam yüklemiş ve bu sözcükle bilumum ‘hegemonya’ altındaki kitlelere işaret etmiştir. Bu kitlelerin en önemli kategorilerinden birisi de klasik Marksizmin pek de olumlu bakmadığı köylü kitlesidir. ‘Madun’ en genel anlamıyla ‘dikey –ve bir anlamda dışa doğru– toplumsal hareketlilik olanaklarından mahrum bırakılmış kişi ve gruplar’ şeklinde tanımlanabilir.¹²

Maduniyetçiler ayrıca İngiliz Marksistlerden özellikle E. P. Thompson’ın *İngiliz İşçi Sınıfının Oluşumu* adlı eserinden ve Edward Said’in *Şarkiyatçılık* kitabının Batı merkezciğe yönelttiği eleştirilerden de fazlasıyla etkilanmışlardır. Ayrıca özellikle Guha’nın editörlüğü bırakmasının ardından Maduniyet Çalışmaları daha postyapısalcı bir kisveye bürünmüştür. Maduniyet Çalışmaları’nda 1980’lerin sonlarından itibaren kendini iyice gösteren postmodern temayüller birkaç açıdan kullanışlıydı. Öncelikle grup üyeleri kendi yaklaşımlarını makbul entelektüel akımlar içerisinde konumlandırmış oluyorlardı. Diğer yandan baştan beri takınılan revizyonist tavır ve var olan büyük anlatılar ve teleolojilere karşı bir anlatı sunma iddiası bağlamında da postmodern yaklaşımın büyük katkısı oluyordu. Zira en azından tarih yazımına bakan yönüyle postmodernizm bugüne dair iddiaları olan geçmiş anlatılarının birden çok olabileceğini öne sürmekteydi.¹³ Ayrıca madun grupların bizzat kendisi yazılı kaynak bırakmamış olduğu için, yani ‘madun gruplar konuşamayacağı’ için Maduniyet Çalışmaları’nda kaynak sıkıntısı baştan beri var olagelmisti. Öyle ki, Guha söz konusu kaynak kıtlığının ancak seçkinlerce hazırlanan belgelerle ama bunları ‘arzuları hilafına’ okumak suretiyle aşılabileceğini belirtmişti.¹⁴ İşte Maduniyet Çalışmaları’nda 80’lerin sonlarından itibaren daha net görülen postmodern eğilim metin eleştirisi ve söylem analizi vasıtasıyla tam da bu noktada işe yaramaktaydı.

limelerinden oluşup ‘aşağıdakiler’ yahut ‘alttakiler’ anlamına gelmektedir.

- 12 Gayatri Chakravorty Spivak, “The New Subaltern: A Silent Interview, Gayatri Chakravorty Spivak”, *Mapping Subaltern Studies and the Postcolonial*, Vinayak Chaturverdi (der.), Verso, Londra, 2000, s. 325. R. Guha da “madun”u “kendisini ister sınıf, kast, yaş, cinsiyet ve makam olarak isterse de başka bir şekilde gösterebilir Güney Asya’da tabiiyetin vasfının genel adı” diye tanımlamıştır. Bkz. *Subaltern Studies 1*, s. vii.
- 13 Arif Dirlik, “Whither History? Encounters with Historism, Postmodernism, Postcolonialism”, Arif Dirlik, Vinay Bal ve Peter Gran (der.), *History after the Three Worlds*, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, 2000, s. 248.
- 14 Boğaç A. Ergene, *a.g.y.*, s. 34.

Maduniyetçiler kayda değer kazanımlarının yanı sıra birtakım eleştirilerle de karşılaşmışlardır. Öncelikle, köylülere atfedilen yoğun ilgi nostaljik olmakla itham edilmiştir. Diğer yandan köylülerin de özellikle isyan ve başkaldırılarına yoğunlaşmanın bu kitlelerin zamanlarının yüzde 99’unda herhangi bir ayaklanmaya kalkışmadan pasif durduğu gerçeğine yeterince dikkat gösterilmemesi sonucunu doğurabileceği söylenmiştir.¹⁵ Ayrıca bazılarınca bizatihi ‘madun’ ve ‘özerk’ kategorilerinin maduniyetçilerce ele alınış şekli sorunlu bulunmuş ve bu kavramlara karşı özcü, sabit ve bağlamından kopuk anlam ve özelliklerin yüklendiği öne sürülmüştür.¹⁶ Nihayet, Maduniyet Çalışmaları’nın Güney Asya sınırlarını aşan bir ilgiye mazhar olmasının ve 1980’lerin sonlarından itibaren görülen postmodern eğilimin bu çalışmaları başta sahip olduğu Gramscici Marksist yaklaşımdan gittikçe uzaklaştırdığı da söylenmiştir.¹⁷

Bu eleştiriler içerisinde özerklik sorunu üzerinde bilhassa durulmayı gerektirmektedir. Madun fert ya da gruplar sahiden de nevi şahsına münhasır bir karaktere sahip midirler? Ayrıca şayet varlıklarından söz edilebilirse madun ve hakim yapılar arasındaki ‘diyalog’ ve ilişkinin biçimi nedir? Öncelikle belirtilmelidir ki, bir kategori olarak ‘madun’ ve ‘hakim’ yeknesak ve sabit yapılar olarak görülmüş değildir. Bilakis bir bölgede hakim olan kişi ya da sınıfların pekâlâ başka bir bölgede madun konumunda olduğu söylenebileceği baştan beri kabul edilmiştir.¹⁸ Her halükârda, şayet maduniyet “tanımı gereği özerkliğin imkânsız oluşunu ifade ediyor[sa]”¹⁹ ve sahiden de birinci elden madunların bıraktığı belgelerden söz edilemiyor ve bundan ötürü de o ya da bu şekilde bizatihi madunların tarihini yazarken bile seçkinlerin bıraktığı belgelere istinat etmek durumunda kalıyorsak, bu nevi belgelerden edinilecek karakterin ‘özerk’ olduğundan söz edilebilir mi?

Florencia Mallon’a göre madunu bu tür belgelerden keşfetme çabası seçkinlerin onlara atfettiği kimliği tersine çevirerek fakat yine de olumlayarak yeniden üretmekten başka sonuç doğurmayacaktır.²⁰ Diğer bir deyişle madun ‘konuşmaz’ olsa olsa konuşturulur. Bu anlamda madun fert ve gruplarla ku-

¹⁵ David Arnold, “Gramsci and Peasant Subalternity in India”, *Mapping Subaltern Studies*, s. 40.

¹⁶ Sumit Sarkar, “The Decline of the Subaltern in Subaltern Studies”, *Mapping Subaltern Studies*, s. 304.

¹⁷ Vinayak Chaturvedi, “Introduction”, *Mapping Subaltern Studies*, s. vii.

¹⁸ R. Guha, *Subaltern Studies 1*, s. 8.

¹⁹ Gyan Prakash, “Subaltern Studies as Postcolonial Criticism”, *The American Historical Review*, c. 99, no. 5, Aralık 1994, s. 1475-1490. Burada s. 1480.

²⁰ Akt. B. A. Ergene, *a.g.y.*, s. 34-35.

rudluğu düşünülen ilişki aslında seçkinlerle girişilen ‘tevilci’ bir mücadeleden ibarettir. Nitekim, Gyan Prakash’ın sözcükleriyle ifade etmek gerekirse Maduniyet Çalışmaları’nda “madunu seçkinin söylem [alanının] dışında yeniden ortaya çıkarmakla maduniyeti söylem sistemlerinin bir eseri olarak analiz etmek arasında baştan beri bir gerginlik mevcuttu.”²¹ Dolayısıyla keşif konusu madun-hakim ilişkisiyle ve birincisine dair ikincisinin ürettiği kayıtlarla, yani kaynak konusuyla doğrudan ilintilidir. Madunların karşısında yahut en iyi ihtimalle onlara kayıtsız olan seçkinlerin bıraktığı kaynaklardan elde edilen fikrin ‘özgün’ ve ‘aracısız’²² olması söz konusu olamaz. Ancak seçkinlerin konumunu anlamak madunları anlamlandırmak açısından hayati bir öneme sahiptir. Zira madunun sahip olduğu düşünülen dünya görüşü yahut bilinç kendisini bizatihi kendine ait terimlerle değil de düşmaninkilerle tanımlayan ‘negatif’ bir bilinçtir.²³

Her halükârda, Maduniyet Çalışmaları söylediklerinden çok yeni bir şeyler söylenebileceğini göstermesi açısından bile kayda değer bir paradigma sunmaktadır. Nitekim genel olarak Ortadoğu özel olarak ise Osmanlı ve Türkiye sosyal tarihini incelerken de bizi, Maduniyet Çalışmaları’ndan ziyade onun ekol boyutu ve sunduğu paradigma ilgilendirmektedir.²⁴ Madun olanın hakim olanla özellikle de devlet aygıtıyla kurduğu ilişki ilk bakışta basit bir tabiyet ilişkisi olarak görülebilir. Ancak hem yaşadığı bölgeyi gayet iyi bilen, hem de gündelik ve kısa vadeli çıkarlarını savunmak konusunda orijinal çözümler bulabilen madunların özerk olmasa da bir ‘özne’ olarak var oldukları alanlar olmalıdır. Ne var ki sahip oldukları negatif bilinçlilik onların özneliğinin de ‘tam’ olmasını engellemektedir. Diğer bir deyişle ‘madun özne-olmayan bir öznedir ve konum-olmayan bir konum işgal eder’.²⁵ Bundan dolayı da madunu düpedüz ayaklanmalarda değil de ‘mıs gibi’ yaptığı yerlerde aramak daha isabetli olacaktır. Yani madun vergi memuruna isyan etmekten ziyade

21 Gyan Prakash, “Subaltern Studies”, s. 1480.

22 A.g.e., s. 1482.

23 Bizzat Guha bu ‘negatif bilinçliliği’ şöyle ifade eder: “İsyancı düşmanın alametlerini (insignia) kendine mal ederek kendi maduniyetinin emarelerini ortadan kaldırmayı umar. Dolayısıyla (ve) kaçınılmaz olarak isyan sürecinde köylü negatif olarak inşa edilmiş bir tasarıma dahil olur... Şüphesiz ki bu tasarım bir iktidar perspektifi sunmaktadır ama bu tasarımın öğeleri tam da kendisine karşı isyan edilen otorite yapısından alınmıştır. Dolayısıyla isyancı ‘ödünç alınmış’ bir dille konuşur – başka dil bilmediği için düşmanın dilini kullanır.” Akt. Boğaç A. Ergene, a.g.y., s. 34.

24 Maduniyet ekolünün Osmanlı ‘folk kültürü’ ve ‘popüler metis’i bağlamında ufuk açıcı bir değerlendirmesi için bkz. Necmi Erdoğan, “Devleti ‘İdare Etmek’: Maduniyet ve Düzenbazlık”, *Toplum ve Bilim* 83 (2000), s. 8-30.

25 N. Erdoğan, a.g.y., s. 10.

vergi verirmiş gibi yapacak fakat örneğin mahsulün bir kısmını gizleyecek, devletin haberdar olmadığı yerlerde gizlice ekim yapıp ekmeğini kazanacak, köyünde kalırmış gibi yapacak fakat yolunu bulup şehre göçecek, askerlik görevine yekten karşı çıkmayacak fakat ondan sıyrılmanın yollarını arayacak ve devletin dikte ettiği inancı doğrudan hedef almak yerine ona inanırmış gibi davranıp bildiğini okuyacaktır. Tüm bu saydığımız durumların örnekleri bize en azından madunların mutlak bir edilgenliğe duçar olmadığı, bilakis aynı olayın ve tabii ki aynı belgenin farklı açı ve bağlamlarda değerlendirilebileceği fikrini vermesi açısından önemlidir.

Çevirisi sunulan bu kitapta bir bütün olarak madun kategorik bir yeknesaklılık içerisinde değil farklı bağlamlarda farklı şekillerde ele alınmıştır. Donald Quataert'in anlatısında, madun grupları devletle inişli çıkışlı ilişkiler geliştiren liman işçileri oluştururken Touraj Atabaki'nin ikinci makalesinde Çarlık Rusyasında ekmek parası için didinen İranlı işçiler maduniyet kapsamında ele alınmaktadır. Diğer yandan Vangelis Kechriotis Osmanlı azınlıklarını hakim Osmanlı Devleti karşısında ele alırken Stephanie Cronin ise İran'da Rıza Şah'ın 1920'lerin sonunda giriştiği modernizasyon adımları kapsamında tabi kesimlerin yeni durumla nasıl başa çıktığını (ya da çıkamadığını) incelemektedir. Ayrıca Erik J. Zürcher'in makalesinde Cumhuriyet'in başlarında ötekileştirilmeye çalışılan Osmanlı mirası ile Cumhuriyet arasında birincisine özneliğini iade etmeye matuf bir anlatı sunulurken, Kaveh Bayat'ın makalesinde yine İran'da 1920'lerin sonunda madun Abadan petrol işçilerinin modernleşen devletle kurmaya çalıştığı ilişki ele alınmaktadır. Hülya Küçük tekke ve zaviyelerin kapatılmasının ardından bir zamanlar toplum içerisinde önde gelen kişiler olan fakat artık 'herhangi birileri' haline gelen sufilerin yeni düzene karşı geliştirdiği intibak yahut muhalefet şekillerini irdelerken, Umut Azak Menemen olayına olabildiğince bölge ahalisinin gözünden ve resmi tarih söyleminin dışına çıkarak bakmaya çalışmaktadır. Son olarak ise, Afsaneh Najmabadi Rıza Şah saltanatı boyunca İranlı kadınların devletle kurdukları ilişkiyi incelerken, Nicole A. N. M. Van Os yerine göre öz çocuklarını bile kendi üzerlerine kaydettiremeyen kumaların kendisinin değilse de çokeşliliğin Türkiye Cumhuriyeti'ndeki serüvenine dair ilginç bir anlatı sunmaktadır.

Madunların konuşup konuşmadığı tartışmalarının ötesinde şurası kesindir ki madunlar konuştuklarında anadilleriyle, hatta dönemlerinin lehçeleriyle konuşmaktadırlar. Bundan dolayı madunları daha iyi anlayabilmek için 'maduniyet tarihinin çeşitli tarihsel-dönemsel, konjonktürel, sınıfsal, etnik,

yerel vb. veçhelerine dair ayrıntılı çalışmalara ihtiyacımız var.’²⁶ Elinizdeki kitap da Türkiye ve İran’daki madunların hakimlerle yahut siyasi erkle kurduğu ilişkiye dair ufuk açıcı makaleler içermektedir. Çalışmanın meslekten olsun olmasın okuyucuya Ortadoğu sosyal tarihine farklı bir açıdan bakmak için ufuk açıcı fikirler ve sezgiler vermesini dilerim. Son olarak da başta sayın hocam Prof. Touraj Atabaki’ye ve çeviri boyunca benden desteklerini esirgemeyen herkese, özellikle çok değerli yorumlarından ötürü sevgili dostum Özgür Bircan’a ve çeviri editörlüğünü büyük bir titizlikle yapan Nihal Ünver’e en derin şükranlarımı sunmak isterim.